

O'zbekiston Respublikasi
Maktabgacha va maktab
ta'limi vazirligi

ISSN: 2992-9008
UDK: 37

TA'LIM VA TARAQQIYOT

Ilmiy-uslubiy jurnali

2026-YIL 5-SON

www.journal.namspi.uz

Bosh muharrir: Namangan davlat pedagogika instituti rektori B.E.Xusanov
Mas'ul muharrir: Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektor M.R.Qodirxonov
Mas'ul muharrir o'rinbosari: Ilmiy tadqiqotlar, innovatsiyalar va ilmiy-pedagogik kadrlar tayyorlash bo'limi boshlig'i J.A.Yuldashev

TAHRIR HAY'ATI

Aniq va tabiiy fanlar: k.f.d., prof. Sh.Abdullayev, f-m.f.d., dots. R.Xakimov, k.f.d., prof. N.Vohidova, k.f.d., dots. M.Qodirxonov, b.f.d., dots. A.Batashov, f-m.f.n., dots., T.Abdullayev, p.f.n., dots. M.Eshnazarova, p.f.n., dots. G'.Nafasov, p.f.n., dots. M.Boltayeva.

Texnika fanlari: t.f.d., prof. A.Umarov, t.f.d., prof. A.Qayumov, PhD, dots. Sh.Xudoyqulov, PhD, dots. Abdunazarov.

Ijtimoiy-gumanitar fanlar: s.f.d., prof. T.Fayzullayev, tar.f.d., prof. A.Rasulov. f.f.d., prof. M.Ismoilov, i.f.d., dots. N.Sotivoldiyev, t.f.n., dots. A.Isoqboyev, f.f.n., dots. O.Mamatov, t.f.n., dots. Z.Haydarov, PhD. J.Yuldashev, PhD. A.Abdullayev.

Pedagogika fanlari: p.f.d., prof. B.Xodjayev, p.f.d., prof. X.Najmiddinova, p.f.d., prof. T.Ismoilov, p.f.d., prof. S.Abdullayev. p.f.d., prof., M.Y.Sobirova, p.f.d., prof., R.Zamilova, p.f.d., prof. Sh.Xujamberdiyeva, p.f.d., dost. M.Asqarova, PhD, dots. M.Asranboyeva.

Filologiya fanlari: fil.f.d., prof. N.Uluqov, fil.f.d., prof. H.Usmanova, f.f.d., dots. X.Shokirova, p.f.n., dots. S.Misirov, p.f.n., dots. Sh.Ubaydullayev, PhD, dots. P.Lutfullayev, PhD, dots. M.Yakubbayev.

Texnik muharrir: R.Tursunov

Tahririyat manzili: Namangan shahri, Uychi ko'chasi, 316-uy.

Pochta indeksi: 160136, **Faks:** (0369) 227-27-21,

Email: Info@namspi.uz

"Ta'lim va taraqqiyot" ilmiy-uslubiy jurnali elektron to'plam sifatida O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi **Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi (AOKA)ning 2022-yil 25-oktabrdagi № 045044 raqamli guvohnomasi** asosida chop etiladi. Jurnal **Oliy Attestatsiya komissiyasining 2024-yil 30-noyabrdagi (№ 364/5) yig'ilishi qaroriga asosan pedagogika fanlari bo'yicha falsafa fanlari doktori (PhD) va fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiya ishlari yuzasidan asosiy ilmiy natijalarini chop etish uchun tavsiya etilgan.** UDK: 37, Xalqaro standartlashtirish raqami (ISSN): 2992-9008.

Maqolalarning ilmiy saviyasi va keltirilgan ma'lumotlar uchun mualliflar javobgar hisoblanadi.

NAMANGAN DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI 2026

TALABALARNING PRAGMATIK KOMPETENSIYASINI TAKOMILLASHTIRISHDA AXBOROT TEXNOLOGIYALARINING AHAMIYATI

Dadaboyev Dilshodjon G'aybulla o'g'li

Namangan davlat chet tillari instituti mustaqil izlanuvchisi

Email: dilshod121@mail.ru

Annotatsiya: Zamonaviy ta'lim muassalari tomonidan talabalarning pragmatik kompetensiyasini takomillashtirishda axborot texnologiyalaridan samarali foydalanish talab etilmoqda. Ushbu maqolada talabalarning axborot-texnologik kompetentligini rivojlantirish uning asosiy kasbiy bilimlari, ko'nikma va malakalariga qo'shimcha ravishda shakllantirilish zarurati haqida so'z yuritiladi.

Kalit so'zlar: pragmatik, kompetensiya, autentik, axborot, texnologiya

ЗНАЧЕНИЕ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В СОВЕРШЕНСТВОВАНИИ ПРАГМАТИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНЦИИ СТУДЕНТОВ

Аннотация: Современные образовательные учреждения требуют эффективного использования информационных технологий в совершенствовании прагматической компетенции студентов. В данной статье рассматривается необходимость развития информационно-технологической компетентности студентов как дополнительного компонента к их основным профессиональным знаниям, умениям и навыкам.

Ключевые слова: прагматический, компетенция, аутентичный, информация, технология.

THE IMPORTANCE OF INFORMATION TECHNOLOGIES IN IMPROVING STUDENTS' PRAGMATIC COMPETENCE

Abstract: Modern educational institutions require the effective use of information technologies in improving students' pragmatic competence. This article discusses the necessity of developing students' information and technological competence as an additional component alongside their core professional knowledge, skills, and abilities.

Keywords: pragmatic, competence, authentic, information, technology.

KIRISH

Oliy ta'lim tizimida talabalarga yaratilayotgan shart-sharoitlar ularning kasbiy kompetentligini rivojlantirish hamda xalqaro standartlarga mos ta'lim olishlarini ta'minlashga qaratilgan. Bu borada ta'lim dasturlarini modernizatsiya qilish, innovatsion

pedagogik texnologiyalarni joriy etish, xalqaro hamkorlikni kengaytirish va axborot texnologiyalaridan samarali foydalanishga alohida e'tibor qaratilmoqda.

Xususan, O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi hamda xalqaro ta'lim muassasalari bilan hamkorlikda bo'lajak o'qituvchilar uchun yangi o'quv dasturlari ishlab chiqilmoqda. Ushbu dasturlar bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarida zamonaviy bilim, ko'nikma va kompetensiyalarni shakllantirishga xizmat qiladi.

Bugungi globallashtirish sharoitida chet tilini bilish faqat grammatik bilimlar bilan cheklanmaydi. Tilni real muloqot jarayonida to'g'ri, o'rinli va maqsadga muvofiq qo'llash muhim ahamiyat kasb etadi. Shu sababli bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarida pragmatik kompetensiyani rivojlantirish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Axborot texnologiyalari esa ushbu kompetensiyani shakllantirishda samarali vosita bo'lib xizmat qiladi.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Axborot texnologiyalari ta'lim tizimida ustuvor yo'nalishlardan biri sifatida e'tirof etilib, o'quv jarayonini takomillashtirishning muhim omiliga aylandi. Avvallari axborot-kompyuter texnologiyalari asosan texnik fanlarda qo'llanilgan bo'lsa, bugungi kunda ularning gumanitar yo'nalishlarda, jumladan chet tillarni o'qitishda ahamiyati ortib bormoqda.

Talabalar nafaqat tilning nazariy asoslarini, balki uni turli kommunikativ vaziyatlarda qo'llashni ham o'rganishlari lozim. Pragmatik kompetensiya aynan shu jarayonni ta'minlaydi. U talabaning nutq vaziyatiga mos ravishda fikr bildirish, iltimos qilish, rad etish, maslahat berish, suhbatni boshlash va yakunlash kabi ko'nikmalarini qamrab oladi.

Tadqiqotchilar ta'kidlashicha, axborot texnologiyalaridan foydalanish autentik til muhiti yaratish, real muloqot namunalari taqdim etish va o'quvchilarni kommunikativ faoliyatga jalb etishda katta imkoniyat yaratadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda talabalarning pragmatik kompetensiyasini takomillashtirishda axborot texnologiyalarining o'rne tahlil qilindi. Shuningdek, ingliz tilidagi autentik materiallardan foydalanish, raqamli platformalar orqali muloqot vaziyatlarini modellashtirish hamda interaktiv vositalarning samaradorligi o'rganildi.

Tahlillar va natijalar

Talabalar zamonaviy ta'lim jarayonida turli raqamli vositalardan foydalanishni bilishlari bilan birga, o'quvchilarda pragmatik kompetensiyani shakllantira oladigan metodlarni ham egallashlari zarur.

YUNESKO tavsiyalariga ko'ra, pedagogning axborot-texnologik kompetentligiga quyidagilar kiradi:

- axborot texnologiyalarini ta'lim jarayoniga integratsiya qilish;
- talabalarning bilimlarni egallashiga ko'maklashish;
- yangi bilim va innovatsion yondashuvlarni yaratishga yo'naltirish.

Pragmatik kompetensiyani rivojlantirishda quyidagi axborot texnologiyalari muhim ahamiyatga ega:

Multimedia resurslar

Video, audio va podkastlar yordamida talabalar real nutq namunalarini tinglaydilar, suhbat ohangi, murojaat shakllari va nutq strategiyalarini o'rganadilar.

Masalan, YouTube, TED Talks, BBC Learning English platformalari turli kommunikativ vaziyatlarni kuzatish imkonini beradi.

Onlayn lug'atlar va tarjima vositalari

Cambridge Dictionary, Oxford Dictionary, Google Translate kabi vositalar so'zlarning ma'nosini tushunish bilan birga, ularning kontekstual qo'llanilishini ham ko'rsatadi.

Interaktiv ilovalar

Duolingo, Quizlet, Memrise kabi platformalar dialoglar, vaziyatli mashqlar va rolli topshiriqlar orqali pragmatik ko'nikmalarni rivojlantiradi.

Sun'iy intellekt va chatbotlar

Sun'iy intellekt asosidagi chatbotlar yordamida talabalar real suhbatga yaqin muhitda muloqot qiladilar. Bu esa savol berish, javob qaytarish, suhbatni davom ettirish va kommunikativ muammolarni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Virtual haqiqat texnologiyalari

VR texnologiyalari orqali talabalar mehmonxonada buyurtma berish, intervyuda qatnashish, do'konda xarid qilish kabi real hayotiy vaziyatlarda ingliz tilidan foydalanishni mashq qiladilar.

Onlayn forum va muhokamalar

Reddit, Quora, Facebook guruhlari orqali talabalar yozma muloqot madaniyatini, fikr bildirish, e'tiroz qilish, savol berish va bahs yuritish usullarini o'rganadilar.

Pragmatik kompetensiyani rivojlantirish afzalliklari

Axborot texnologiyalaridan foydalanish orqali:

- talabalar real muloqot vaziyatlariga tayyorlanadi;
- nutqning maqsadga muvofiq shakllarini tanlashni o'rganadi;
- suhbatni boshlash va yakunlash ko'nikmalari rivojlanadi;
- rasmiy va norasmiy uslublarni farqlashni biladi;
- madaniyatlararo muloqot tajribasi ortadi;
- mustaqil ta'lim olish imkoniyatlari kengayadi;
- ijodiy va tanqidiy fikrlash rivojlanadi.

Diskurs strategiyalari talabalarning og'zaki nutqi, o'qish va yozish faoliyatida muhim rol o'ynaydi. O'qituvchilar talabalarga xushmuomalalik tamoyillari, masalan, saxiylik, kamtarlik, hamdardlik va bag'rikenglikdan foydalanib, mos hamda ishontiruvchi ifodalarni tuzishni o'rgatishlari mumkin. Bu esa shaxslararo munosabatlarni mustahkamlashga va real hayotdagi muloqotni yaxshilashga yordam beradi. Shuningdek, o'qituvchilar talabalarga til uslubini tinglovchi yoki auditoriya kutgan talablarga moslashtirishni o'rgatishlari mumkin, bu esa moslashuvchanlik va

dolzarblikni oshiradi. O'qib tushunishda o'qituvchilar talabalarga matnning chuqur ma'nosini anglashga va muallifning asosiy g'oyasini aniqlashga yordam beradilar. Yozishda esa o'qituvchilar diskursiv ma'nolarni to'g'ri ifodalashga urg'u beradilar hamda talabalarga o'quvchi kutgan talablarni hisobga olishni tavsiya etadilar, bu esa xatolarni kamaytirib, yozuvni yanada mazmunli va chiroyli qiladi.

Pragmatik strategiyalar, ayniqsa globallashuv sharoitida, madaniyatlararo muloqotda nihoyatda muhimdir. O'qituvchilar turli madaniyatlardagi kommunikativ qoidalar va odatlarni taqqoslash hamda sinfda madaniyatlararo dialoglarni modellashtirish orqali talabalarga madaniy farqlarni tushunish va hurmat qilishni o'rgatadilar. Bu esa talabalarga turli madaniyatlardagi muloqot strategiyalariga moslashish va ularni hurmat qilishga yordam beradi, xalqaro muhitda samarali muloqot o'rnatish hamda madaniyatlararo kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish imkonini yaratadi. Pragmatik strategiyalar til o'rganuvchilarga tilning dinamik qo'llanilishini tushunish, turli vaziyatlarga moslashish va tegishli qoidalariga rioya qilishda ham yordam beradi. Shu bois o'qituvchilar ta'lim metodlarida pragmatik strategiyalarni shakllantirishga alohida e'tibor qaratishlari, talabalarning til ko'nikmalarini rivojlantirishlari va ularni global fuqarolik hayotiga tayyorlashlari lozim.

XULOSA

Demak, zamonaviy ta'lim jarayonida innovatsion pedagogik hamda axborot-kompyuter texnologiyalaridan foydalanish talabalarning pragmatik kompetensiyasini rivojlantirishda muhim omil hisoblanadi. Ingliz tili mashg'ulotlarida autentik materiallar va raqamli vositalardan foydalanish talabalarga til birliklarini real vaziyatlarda o'rinli, aniq va samarali qo'llash imkonini beradi. Natijada, bo'lajak o'qituvchilar xalqaro talablarga javob beradigan, zamonaviy kommunikativ ko'nikmalarga ega mutaxassis sifatida shakllanadilar.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Austin, J. L. 1989. How to do things with words. Edited by J. O. Urmson and Marina Sbisa. Oxford: Oxford University Press;

2. Grice, H. P. (1975) 'Logic and conversation'. In P. Cole and J. Morgan (eds) Studies in Syntax and Semantics III: Speech Acts, New York: Academic Press, pp.183-98;
3. Brown, G and G. Yule. 1983. Discourse Analysis. Cambridge: Cambridge University Press;
4. Ellis, R. 1998. Teaching and research: Options in grammar teaching. TESOL Quarterly, 32, 139-60
Международный научный журнал «ВЕСТНИК НАУКИ» № 12 (81) Том 3. ДЕКАБРЬ 2024 г.
5. Дерешко Б.Ю. Классификация информационно-коммуникационных образовательных технологий и их использование в учебном процессе вуза. // Телекоммуникации и информатизация образования, № 6, 2005. – С. 92-103.
6. Захарова К.А. Комплекс методических средств для формирования социолингвистической компетенции бакалавров. // Известия ВГПУ, № 9 (122), 2017. – С. 11-14.
7. Isaeva A. Influence of newspaper headlines on readers // The Sixth European Conference on Languages, Literature and Linguistics. Proceedings of the Conference (April 26, 2015). – Vienna, OR: «East West» Association for Advanced Studies and Higher Education GmbH. – 2015. – P. 12–15.
8. Исаева А.Ю. Переводческие трансформации в процессе перевода газетных заголовков // Апробация: ежемесячный научно-практический журнал: Материалы X Международной научно-практической конференции «Проблемы филологии, культурологии и искусствоведения в свете современных исследований». – 2015. – № 2 (29). – С. 102–103.